

Карпато-русинське торнадо в Закарпатті або з історії одного виступу на форумі ООН з питань меншин

Цьогорічний початок грудня на Закарпатті - привернув суспільну увагу до низки критичних постів по соціальних мережах, стосовно виступу на міжнародному заході Габрієли Дерепи - відомої в краї блогерки, яка позиціонує себе істориком та правозахисницею.

Мова йде про [18 сесію Форуму ООН з питань меншин, яка проходила у Женеві 27-28 листопада 2025 року](#), в роботі якої й взяла участь (невідомо від чийого імені та/чи структури, включно і як фізична особа, разом із своєю сестрою - Кароліною Дерепіною) ця молода людина, про що краєни довідались з її особистого відеоролика, який вона оприлюднила, коментуючи його на «русинській» мові. Питанням сесії було: «Внесок меншин у різноманітні, стійкі та мирні суспільства» а темою секції, на якій виступили обидві, було: «Зміцнення довіри та соціальної згуртованості: усунення перешкод для мирного співіснування».

При цьому, свої виступи сестри присвятили «проблемним», на їх погляд - питанням, а саме: визнання «карпаторусинів» Закарпаття окремим народом, визнання їх мови, яка різниться від української, окремішності останніх від українців та інших народностей й етносів тощо. До 2-х хвилинного регламенту, який отримав кожен учасник Форуму, кожна із сестер зуміли «втиснути» й питання війни, надмірної релокації виробництв на Закарпаття, економіки краю, екології Карпат та розвитку гірських регіонів.

Після оприлюднення Габрієлою Дерепіною власного відео щодо її участі у вищезазначеному заході, громадськість Закарпаття, блогери краю та читачі по соціальних мережах, включаючи й низку місцевих Інтернет-видань, фактично - вибухнули інформаційними матеріалами, як «за» так й «проти» діяльності сестер та їх позиції, насамперед - стосовно «карпаторусинства».

Переповідати всі перипетії, майже - скандального протистояння сторін, на які поділились прибічники та противники «визнання» чи ні «русинства» а також «провокаційної» й «не на часі» поведінки окремих коментаторів, включно з реакцією авторки відео - є зайвим, через надмірну медійність. Тим паче, що «проблема русинства» є, фактично - ровесницею Незалежної України.

Однак, випадковість вчергове підняти питання «русинства» на Закарпатті, під час кривавої російсько-української війни й саме через Офіс ООН у Женеві, який очолює росіянка Тетяна Валовая, в якості 13-ї генеральної директорки та першої жінки, яка зайняла цю посаду - видалась доволі дивною. Саме через це, увагу привернув не стільки щорічний Форум ООН з питань меншин але і його учасники, в тому числі й вже згадувані сестри, які виступали «від України».

І як виявилось, вони не були єдині, бо у роботі цієї ж, 18-ї сесії взяли участь, й представники закарпатської угорської громади: Корнелія Гіresh-Ласло та Адрієн Віг - співробітники Науково-дослідного центру ім. Антонія Годинки, де остання у своєму виступі «зазначила, що угорська громада Закарпаття живе в мирі на своїй батьківщині, але право користуватися рідною мовою, навчатися нею є важливим для підтримки та збереження їхньої ідентичності». Однак, це доволі стара «історія» й дещо інша тема.

Таким чином, за два дні роботи цьогорічного Форуму ООН з питань меншин, щодо проблем останніх, саме на Закарпатті - розповіли мінімум три виступаючі, кожен з яких наголосив на проблемах визнання національних меншин та обмеження їх у мовних питаннях а також звернув увагу міжнародної спільноти на цю реальність й закликав ООН «втрутитись у ситуацію».

Хто і за яких умов може приймати участь у заходах ООН та запити

Отже для того, щоб зрозуміти як учаснику, який бажає потрапити на якийсь захід до Палацу націй ООН у Женеві – необхідно звернутись до низки [Інтернет-ресурсів та вивчити «Інформацію для учасників зустрічі»](#). З останньої ясно, що лише, організатор зустрічі визначає, хто буде (чи не буде) допущений на зустріч. Натомість, більшість учасників зустрічі мають належати до однієї з наступних груп: - держави-члени (або спостерігачі); - установи ООН; - неурядової організації; - засобу масової інформації; - наукових кіл чи фахівців у цій галузі; - конкретних запрошених гостей та доповідачів.

При цьому, зацікавленим сторонам необхідно зареєструватися на захід через онлайн-платформу [Indico.UN](#). Остання уможливорює відкрити своєрідний «особистий кабінет», через який

і подається заявка на участь у тому чи іншому заході ООН. У більшості випадків організатор має схвалити реєстрацію, чим й підтверджує участь у заході.

Однак, приватні особи, зазвичай - не мають права відвідувати офіційні засідання в ООН. Разом з тим, існує низка заходів, таких як відзначення міжнародних днів або культурні заходи, які відкриті для публіки. Окремі особи також можуть відвідати Женевське відділення ООН у рамках екскурсії з гідом, під час якої вони матимуть можливість побачити зали засідань та, можливо, стати свідками проведення зустрічі. Залежно від мандату зустрічей, учасники можуть стежити за обговоренням кількома або всіма шістьма офіційними мовами ООН: англійською, французькою, російською, іспанською, китайською та арабською.

З метою з'ясувати від якої, з вищевказаних категорій – учасників, на 18 сесію Форуму ООН з питань меншин - були запрошені/делеговані: Габрієла Дерєпа та її сестра Кароліна Дерєпа, насамперед - було доцільно дізнатись про їх статус, освіту, місце роботи тощо. Тим паче, що в якості фізичних осіб участь у сесіях ООН, як вказано вище, практично - неможливі.

Для цього, 4 грудня 2025 року в соціальні мережі Габрієли Дерєпи: **Facebook та Instagram надіслано повідомлення** такого змісту: «Доброго дня Gabriella. Через жваві дискусії, стосовно захисту прав та інтересів національних меншин, після вашої заяви на захист «карпаторусинів» на 18-му форумі ООН з питань нацменшин, який відбувся недавно у Женеві, прошу:

1. Надати інформацію щодо отриманої вами вищої історичної освіти, а саме: який вищий навчальний заклад ви закінчували, в якій країні, за якою спеціальністю та який фах отримали а також де працюєте за фахом (якщо працюєте)?

2. Надати перелік (чи посилання на такий) написаних вами наукових праць стосовно історії сучасного Закарпаття та населення, яке проживало в цьому краї, включно з «карпаторусинами».

Заздалегідь вдячний. Мої контакти, включно з електронною адресою та мобільним номером телефону можна знайти на моїй web-сторінці [IASEED](#)».

Вищенаведені питання мали сенс ще й тому, що 22 березня 2025 року, саме з цією особою, на «Першому історичному українському відеодіалогінгу Vox veritatis Голос правди» - відбулась зустріч-запис, у популярному форматі [«Історик щосуботи: Габрієла Дерєпа. Закарпаття із минулого у вікі»](#). І лише цей, єдиний ресурс - став публічно поширюваним підтвердженням «історичної освіти» інтерв'ююваної, який з березня місяця - було поширено останньою на своїх Інтернет-ресурсах та на сторінках своїх підписників та який став, фактично - єдиним доказом приналежності її до... істориків.

Крім того, з метою дізнатись чи отримала «українка» та яку допомогу, сприяння тощо, якщо таке мало місце, з боку офіційних представників МЗС України 7 грудня 2025 року - було направлено **Запит на отримання публічної інформації**, який адресовано Постійному представнику України при Відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві пану Цимбалюку Є.В. та копія - Міністерству закордонних справ України.

В запиті містились питання, які стосувались обізнаності українських представників при Відділенні ООН в Женеві, стосовно участі: Gabriella Deropa (виступала під прізвищем Gabriella Parhomcsuk) та Karolina Deropa - в інтерактивному діалозі на 18-тій сесії Форуму ООН з питань меншин, по пункту № 1: «Зміцнення довіри та соціальної згуртованості: усунення перешкод для мирного співіснування», у четвер, 27 листопада 2025 року (під номерами **82 та 85 у Списку доповідачів - додається**). Не було зайвим й питання щодо сприяння українських дипломатів у реєстрації сестер «з України» для участі у заході та чи вникали представники МЗС України у теми виступів останніх. Також цікавили й інші українські учасники на вищевказаному форумі та чи приймали участь у роботі сесій останнього - співробітники Постійного представництва України при відділенні ООН у Женеві, й хто конкретно - з числа дипломатичних працівників?

Через відсутність реакції з боку обох дипломатичних інституцій, 12 грудня 2025 року було здійснено два дзвінки: до ПП України при Відділенні ООН у Женеві та до МЗС України. З'ясувалось, що про запит в першій інстанції – нічого не відомо а в МЗС його зареєстрували ще 8 грудня під № 467 («З») й... надіслали на виконання до Женєви.

Накінєць, 15 грудня 2025 року було отримано **листа від МЗС України за підписом Директора Департаменту міжнародних організацій Сергія Дворника**. З відповіді стало відомо, що про виступ обох сестер, ПП України при Відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві стало відомо, фактично... з нашого запиту! Більше того, українські дипломати - ніякого відношення до текстів виступів сестер не мали, їх не коректували й не перевіряли, що

підтверджують кілька фраз із листа: «відповідно до правил процедури Форуму, списки промовців не оприлюднюються завчасно, що унеможлиблює їхнє попереднє опрацювання» а також - «Єдиною можливістю... коригувати зміст... виступів було б завчасне надходження відповідного звернення до Постійного представництва, що у даному випадку не мало місця». Тому, твердження в одному з чисельних відосиків Дерепи / Пархомчук про те, що «українські представники сиділи поруч», не відповідає дійсності та є - неправдою.

Одним словом, роль українських дипломатів, в ході 18-ї сесії Форуму ООН з питань меншин, яка проходила у Женеві, в роботі якої взяли участь й сестри «із Закарпаття», невідомо від імені якої структури, «оскільки Форум є відкритою платформою для представників держав, міжнародних та неурядових організацій, громадянського суспільства, експертів, а також представників меншин», як відповідають на запит чиновники МЗС України, є відверто - незадовільною. Й це без врахування відсутності відповіді від Постійного представництва України в Женеві, яке на звернення через Facebook, обмежується автовідповіддю «Привіт, дякуємо, що зв'язалися з нами. Ми отримали ваше повідомлення і вдячні за ваш зв'язок».

Gabriella Derepa - Gabriella Parhomcsuk

Після вивчення умов участі у заходах ООН, увагу привернула відсутність інформації від обох молодих «закарпатонок», стосовно їх повноважень - виступити на такому форумі, виключно - в якості фізичних осіб. Особливо здивував [Список доповідачів та виступаючих](#) в ході інтерактивного діалогу, де у четвер, 27 листопада 2025 Gabriella Derepa чомусь виступала під прізвищем Gabriella Parhomcsuk під номером 82 а Karolina Derepa під номером 85. Тобто, виходило, що відома всім Габрієла Дерепи, по крайній мірі під своїм прізвищем - не виступала на 18-тій сесії Форуму ООН з питань меншин. Однак, [відео виступу саме Gabriella Parhomcsuk](#) не залишає сумнівів.

По якій причині блогерка не захотіла реєструватись в ООН під своїм, всім нам добре відомим прізвищем - достеменно невідомо. Хоч [із її сестрою, Karolina Derepa - такого не сталося, що ясно з її виступу](#).

Для перевірки об'єктивності наданих вище відрізків виступів обох сестер, пропонується до перегляду [повна версія відео 2-го \(післяобіднього\) засідання 18-ї сесії Форуму ООН з питань меншин, яка пройшла у Женеві 27 листопада 2025 року](#).

Однак, на цьому дивні метаморфози - не завершилися, що тільки підвищило інтерес до цих осіб, які взяли на себе відстоювати права «карпаторусинів» й усіх закарпатців на одній з найвищих трибун світової спільноти - в Організації Об'єднаних Націй.

Цікавість заставила зазирнути в минуле сестер, їх навчання та повсякденного життя, яке як Gabriella Derepa так і Karolina Derepa «коротають» у Швейцарії, як видається - разом з мамою та батьком німецької народності, про що рясніють соціальні мережі. Натомість, Закарпаття як й Україна також відвідується ними, щоправда як проведення канікул чи відпусток, що добре видно по фотокарткам у соціальних мережах сестер.

Отже, «історичка» із Закарпаття - Gabriella Derepa, яка з 4-річного віку - не проживає на Закарпатті, закінчила 4-ри річну, престижну приватну [Англо-чеську граматичну школу AMAZON \(ACGA\) в Чеській республіці](#) й зараз - «вивчає історію» в [Цюрихському університеті](#), який є найбільшим, комплексним вузом у Швейцарії, де серед 7-ми факультетів й понад 150 інститутів... навіть нема історичного факультету.

Її молодша сестра - Karolina Derepa, навчається бізнесу, менеджменту та штучному інтелекту у [SBS Swiss Business School \(Швейцарська бізнес-школа\)](#), як розташована за адресою: Flughafenstrasse 3, 8302 Клотен-Цюрих, Швейцарія.

Як пише молодша сестра, [«27 листопада я мала честь бути присутньою на 18-й сесії форуму ООН з питань меншин у складі делегації на чолі з Габрієллою Дерепи. Разом ми представляли карпаторусинську громаду Закарпаття, Західної України, на міжнародній арені. З приблизно 900 учасників цього року було прийнято лише чотирьох незалежних учасників, що робить нашу присутність ще більш значною. Виступ від імені громади, голос якої рідко чути, був одним із найважливіших та найважливіших досвідів мого академічного та професійного життя. Я глибоко вдячна за цю можливість і більше, ніж будь-коли, мотивована продовжувати працювати над більшою видимістю та визнанням карпаторусинської громади»](#).

Отже, мова не про двох а, мінімум про чотирьох учасників, які закликали визнавати «карпаторусинську громаду» про що старша сестра - не сказала ні слова, ні в одному зі своїх чисельних відосиків після цього заходу. Натомість, завису над ще одним учасником привідкрив пост декана й професора SBS, в якому той вітає [«двох студентів-бакалавратів на 18-й сесії Форуму ООН з питань меншин у Женеві. Наші студенти були спікерами № 85 і № 114 серед 154 прийнятих доповідей, обидва рішуче захищали свої позиції. Вітаємо пані Кароліну Дерепу та пана Тімофея Ліпавського з цим досягненням. Ми всі дуже пишаємося тобою! Продовжуйте отримувати задоволення від навчання SBS!»](#).

Однак, залишалось нез'ясованим ще одне питання: по якій причині Gabriella Derera виступила на заході під іншим прізвищем - Gabriella Parhomcsuk та звідки воно взялось? Невже, відома «закарпатська» блогерка, «історик та правозахисник», яка по соціальних мережах має десятки тисяч підписників та, відповідно - прихильників є нещирою і може щось приховувати від широкого загалу? Ну, можна б зрозуміти, якщо особа вийшла заміж але не хоче втрачати аудиторію чи давати привід чорним ротам - обговорювати подробиці зміни прізвища. Невже є, якась таємниця, про яку зятятим прихильникам «карпаторусинів» та іншим закарпатцям, яких взялась захищати ця молода людина - не варто чи, навіть – не можна розказати?

Так - є. Це дані з [Комерційного реєстру Швейцарської Конфедерації](#). Згідно з випискою – 13 травня 2024 року було підписано Статут а вже 22 травня 2024 року за адресою: Hölibachstrasse 142, 8912 Obfelden - було зареєстровано **Товариство з обмеженою відповідальністю Terrastone GmbH CHE-422.477.884**, зі статутним капіталом в 20 000 швейцарських франків.

Серед засновників були дві а згодом - три зареєстровані особи:

- Derera Stanislav, громадянин України, акціонер та керуючий директор, з одноосібним правом підпису, власник 200 акцій по 100,00 швейцарських франків, кожна;

- Derera Karolina, громадянка Угорщини, партнерка та голова правління, з одноосібним правом підпису, зі 100 акціями по 100,00 швейцарських франків кожна;

- Parhomcsuk Gabriella, громадянка Угорщини, партнерка та керуючий директор, з одноосібним правом підпису, що володіє 100 акціями по 100,00 швейцарських франків кожна.

Пізніше, 11 червня 2025 року, відповідно до запису змін по компанії в Комерційному реєстрі: 25748, українець - Derera Stanislav вийшов з компанії а його підпис - анульовано. Новим керівником компанії стала Derera Karolina.

Вищевказані дані, практично по кожному учаснику Terrastone GmbH CHE-422.477.884 можна легко перевірити й [на спеціальному швейцарському комерційному реєстрі та бізнес-інформації «Розумні дані для малого та середнього бізнесу»](#).

Отже, саме з вищевказаних реєстрів - стає зрозуміло, що «громадяни України», які народились в Закарпатській області але незважаючи на те, що давно з неї виїхали - подають себе як щирі «закарпатки», які зятято підтримують земляків, бо ті вже якось призабули що вони точно, лише - «карпаторусини», яких треба захищати аж на 18-тій сесії Форуму ООН з питань меншин в Женеві, є... громадянками Угорщини!

Більше того, стало ясно звідки взялась Gabriella Parhomcsuk - Габрієла Пархомчук, яку знаємо виключно як Габрієлу Дерепу, яку прихильники «карпаторусинства», по соціальних мережах - мило називають Гобікою яка, як і її сестра, з малярським Utleve в кишені - «відкрила очі» закарпатцям а заодно й «втерла носа» українцям і - просто «молодець»!

Невідомо однак, як багатотисячні прихильники, щирі «русини» та корисні ідіоти, які вже після виступів «блогерші» та її сестри - кинулись співати оди останнім, за «сміливість», «принциповість», «чесність» і які, через це - розсварились з тими земляками, які закликали до поміркованості та стриманості в питаннях, які розділяють закарпатців, бодай на час кривавої війни за виживання України - тепер будуть миритися з такою інформацією. Тобто, як буде реагувати та чи буде взагалі реагувати публіка на той факт, що їх країною знову переймаються громадяни інших країн, які невідомо від кого, на яких засадах та з якими тезами – отримали слово на найвищому міжнародному майданчику. Невже й надалі, недалеко публіка та їх «журналісти», які не знають та не цікавляться історією а також - чисельні кочегари за «карпаторусинів» та їх Інтернет-ресурси - будуть продовжувати сіяти розбрат серед краян, хапаючись як за факти «правди» чи, навіть - «істини», банальні маніпуляції, фактично - іноземців та їх ймовірних - поводитирів, нехай навіть з вищого світового форуму з питань нацменшин.

З історії краю, цитуючи дослідників та науковців

Вищенаведена історія із виступами «закарпатських» спікерів в ООН, навряд-чи привела б, до тих протистоянь та скандалів, окремі з яких переросли у погрози блогерці та якими «живе» сьогодні Закарпаття якби, прости Господи «журналісти», керувались фактами замість емоцій, ігнорували б сумнівні джерела інформації, включаючи й відосики від окремих, зацікавлених суб'єктів чи дбали б про інформаційну гігієну, не кажучи вже про повагу не тільки до власних прихильників та своїх читачів але до широкого загалу у воюючій країні.

Саме ЗМІ краю, не кажучи вже про соціальні мережі, нерідко несвідомо - підігрівають сумнівні пости й відосики, автори яких, нерідко - банальні боти, піднімаючи напругу у суспільстві, яке 4-й рік перебуває у кривавій війні за виживання держави. Й саме чисельні пости й коментарі та окремі статті по Інтернет-ресурсах краю, якими «кидаються» писаки - мають мало спільного з реальністю, не кажучи вже про об'єктивність чи історичні факти, які просто ігноруються такими.

Однак, коментувати чи давати оцінки останнім, не кажучи вже про сперечатись - себе не поважати. Тому, розумно зупинитись тільки на фактах з історії краю, цитуючи такі з коментарями тодішніх сучасників, вчених й істориків ігноруючи, нерідко заангажованих і неосвічених блогерів.

Отже, майже 10 років тому, 24 квітня 2016 року, [закарпатець Михайло Тиводар, доктор історичних наук, етнолог в інтерв'ю одному з центральних видань зауважив, що «Не буде грошей - не буде русинського руху»](#). Тобто, на його думку «Русинство завжди було політичним проектом, ще на своєму початку. Ідею його на території Закарпаття породив Будапешт, це відбувалося у 1985-86 роках. Але задовго до того - ще з 1845-1850 років - угорці підтримували окремішність місцевих малоросів, аби не дати їм об'єднатися із галицькими русинами й, тим самим, зберегти Австрійську, а з 1856-го - Австро-Угорську імперію. Згодом ідею русинства підхопила Прага».

Щоб підтвердити слова вченого, варто навести архівні та історичні факти. Мало кому відомо чи щось «говорить» такий захід угорської влади, як «Верховинська акція». Натомість, у жовтні 1907 році Верховинську акцію за наказом міністра І. Дарані очолив Едмунд Еган, який інкогніто вирушає на Галичину, де упродовж двох тижнів зустрічається з «кількома вождями тамтешніх русинів». На цих зустрічах Е. Еган, як зазначено у його звітах, з'ясував, що [«2,5 мільйона русинів, які живуть у Галичині, з'єднані з 0,75 мільйона, які живуть у Буковині, та 16 мільйонами, які живуть у Бесарабії, на Поділлію і на Україні і дійсно прагнуть автономії. Що більше, декотрі так перебільшували, що й про окрему свою руську державу мріяли»](#). На підставі побаченого та почутого в Галичині Е. Еган із задоволенням відзначає, що на Закарпатті ще нема українського політичного руху, а з метою його не допущення треба використати сприятливу для нас ситуацію, щоб цю національність зовсім і назавжди придбати й повністю змодаризувати!»

Тобто, якби нелінійний закарпатець ознайомився, бодай з децицією того, що на підставі даних з угорських архівів, виклала Марія Масер (Maria Mayer) - авторка праці «Закарпатські українці на переломі століть», то більшість «карпаторусинів» раптом зрозуміли б, звідки у них така «нелюбов» до галичан, які по своїй суті та в Австрійській імперії теж були... русинами. Як до речі й буковинці та бесарабці, яких «карпаторусини» Закарпаття й нині - навряд-чи прийняли б у свою «національну меншину» сучасної України.

Інший вчений, Любомир Белей - відомий український мовознавець, доктор філологічних наук, професор у своїй науковій праці «Русинський» сепаратизм: націєтворення in vitro», згадує про «засновника й батька русинства», як вважають «карпаторусини» Закарпаття - Олександра Духновича, якого як пише професор [«часто намагаються представити основоположником сучасного неорусинства, \[який однак\] також ніколи не говорив про окремішний статус ні русинської мови, ні русинської літератури, ні самого русинського етносу. Навпаки, він неодноразово наголошував на єдинокровності галицьких, буковинських і закарпатських русинів»](#).

За Чехословаччини, якій належала Підкарпатська Русь в 1919-1938 роки, коли чи не все населення було русинами, суттєво змінилася і національна структура населення краю, зокрема місцевої інтелігенції, яка поповнилася численними чеськими представниками (більше 20 000 чехів, в ранзі чиновників) а також з політичної еміграції з колишньої Російської імперії, учасниками визвольних змагань України та білої еміграції, в результаті чого в краї сформувалися два непримиренні табори українофілів та москвофілів. За даними пражської дослідниці Л. Гарбульової, [«у міжвоєнний період на Закарпатській Україні жило від 300 до 1000 російських](#)

емігрантів, а також близько 1200 вихідців з території сучасної України, в т.ч. понад 900 галичан». Через це урядові кола Чехословаччини вирішили вибудовувати свою внутрішню політику щодо Підкарпатської Русі та Східної Словаччини, яка була спрямована на розпалюванні ворожнечі між представниками цих двох таборів. Через це ідеї осамостійнення тодішніх закарпатців втратили актуальність, а точніше, вони не мали попиту в офіційних чехословацьких колах а представники неорусинства опинилися або в москвофільському таборі або за межами Закарпаття - в Угорщині.

І це при тому, що Підкарпатська Русь була приєднана до Чехословаччини ще й з метою зробити цю відсталу територію автономною частиною нової держави але насправді до неї ставилися радше як до колонії, економічно відсталій периферії, яка субсидувалася і управлялася централізовано (з відкладеною автономією) та економічно підпорядковувалася потребам держави, що призводило до невдоволення місцевого населення та спроб стати незалежною територією чи приєднатися до інших держав (Угорщина, СРСР). При цьому зі статусом колонії, по відношенню до Підкарпатської Русі, згідні й чеські історики, які діляться з такими оцінками в сучасній Чехії.

Мало хто із «русинів», не кажучи вже про їх прибічників - знає, що Закарпаттю офіційно надавала автономію не тільки Чехословацька республіка, в 1938 році але раніше й Угорщина - 26 грудня 1918, яка запропонувала жителям краю автономний статус, у своєму складі під назвою «Руська Країна». При цьому, обидві країни робили це з однією метою - залишити колонію та її населення при собі. Й, обидві - робили це під тиском обставин, коли загрози: розпаду Австро-угорської імперії та зникненню Першої Чехословацької республіки, були вже неминучими.

Окупація Карпатської України хортистською Угорщиною, у березні 1939 року реанімує по суті забуті за роки Чехословаччини - спроби витворення окремого угро-руського народу. Адже поява Карпатської України (на чолі з А.Волошиним) не на жарт перелякала офіційні кола Угорщини, які тішили себе думками, що закарпатці, мовляв, упродовж минулих двадцяти років тільки й мріяли про святостефанську корону, тоді як події кінця 1938 - початку 1939 року показали, що абсолютна більшість закарпатців хоче жити у власній незалежній українській державі. На виборах до Сойму Карпатської України Українське національне об'єднання, яке й було виразником ідеї української держави, отримало понад 93% голосів виборців.

Вже після визволення та приєднання Закарпаття, після жовтня 1944 року - до Української РСР та СРСР, нова, радянська влада записувала не тільки русинів, але й інші етнічні групи краю – українцями. При цьому, комуністи не тільки не визнавали тих же русинів, але й навіть не звертали уваги на таких, позаяк ніхто з них й ніяк не протестував проти нової назви своєї ідентичності.

З кінця 80 років минулого сторіччя, разом з «перебудовою, гласністю та прискоренням» в лексиконі закарпатця з'являються слова про «русинську» ідентичність. Однак, українська держава відреагувала на проблему неорусинства «Планом заходів щодо вирішення проблеми українців-русинів» № 13884/2 від 7 жовтня 1996 року (оригінал якого не вдалось відшукати у відкритому доступі), який, утім, через сумнозвісний рівень виконавчої дисципліни українських державних службовців та, зрештою, і через спрощене розуміння проблеми неорусинства - свої мети не досяг.

Тим не менше, основна «Ідея русинства - показати окремішність закарпатців від інших українців - було потрібно усім режимам і державам, до складу яких входило Закарпаття. Якщо беремо угорців, то вони розвивали цю ідею й твердили, що місцеві русини через територіальну відірваність від України, проживаючи в Угорській державі, розвинулися в окремий етнос, який не має нічого спільного з українцями. Чехи чому підтримували? Бо не визнавали, що українці Закарпаття є українцями. Вони захищали державну єдність, а українізація Закарпаття загрожувала розпадом Чехословаччини. Треба мати на увазі, що тоді ж ішов також словацький рух за незалежність. До речі, у 38-му році в чехів було заборонено вживати термін «українець» у стосунку до закарпатця. Пізніше у 1939-1944 роках в угорців це також було заборонено».

Неорусинський рух, попри декларований, суто культурний характер, завжди був, є і надалі лишатиметься геополітичною доктриною, значний деструктивний потенціал якої є важливим компонентом сучасної гібридної війни, веденої імперськими та реваншистськими силами проти України. Цей рух має свої особливості у різних країнах, проте використовує загалом аналогічні технологічні фрейми.

Якісно іншою є ситуація, через наміри України доєднатись до ЄС та НАТО, про що записано навіть в Конституції України. Й саме через це держава буде змушена визначатись, в тому числі й зі статусом національних меншин, включно з русинами. Так, Україна вже має План заходів щодо захисту прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України, який

[розроблено у зв'язку з пунктом 40 Переговорної рамки, затвердженої Радою ЄС 21 червня 2024 року.](#) Однак, сама Україна й лише вона і ніхто інший а тим паче з іноземних держав чи міжнародних інституцій - буде визначати своє відношення до тих чи інших громадян України, які мають статус національної меншини та які потребують уваги, сприяння чи допомоги з боку держави.

Питання «визнання» національних меншин в Україні та в Чеській республіці

Діяльність національних меншин та/чи спільнот в Україні а також визначення і застосування ними регіональних мов та мов меншин - регулюються низкою законодавчо-нормативних актів, як це має місце й у країнах Європи. Нижче й зупинимось на «визнанні» в Україні та в Чеській республіці, з метою порівняння принципів та підходів у такому процесі.

Однак, перше, що потрібно знати, відносно «визнання» - жодна з національних меншин в Україні не має «юридично оформленої спільноти», бо... немає і самої процедури юридичного оформлення такої. При цьому, подібна практика має місце й у Європі, коли у низці країн, наприклад, Європейського Союзу - керуються принципом суб'єктивного (через само ідентифікацію) визнання особою своєї приналежності до тієї чи іншої меншини чи спільноти. Тобто, людина сама вирішує, чи належить до меншини, що не вимагає офіційного визнання, з боку держави чи іншої групи осіб, як і якоїсь реєстрації такого стану.

Вищезазвані принципи, разом із запозиченим європейським досвідом - закріплені в таких документах а Україною - створено та діють такі інституції:

- [Закон України «Про національні меншини \(спільноти\) в Україні»](#) (2023 року);
- [«Рамкова конвенція про захист національних меншин 1995 року»](#) (Україна: 15.9.1995 - підписала, 9.12.1997 - ратифікувала, набрала чинності з 1.5.1998);
- [Центр національних меншин \(спільнот\) України](#) (01008, м. Київ, вул. Інститутська 21/8);
- [Рада громадських об'єднань національних меншин \(спільнот\) України](#) (м. Київ, пров. Музейний 12).

Що стосується мов національних меншин, то Україна керується Європейською хартією регіональних мов та мов меншин, яка у вигляді закону приймалась - двічі: перший раз в 1999 році (але втратила чинність через неконституційність на підставі [Рішення Конституційного суду № 9-рп/2000 від 12.07.2000](#)) й у 2003 році (а набула чинності з 1 січня 2006 року).

При цьому, [до сфери дії Хартії належать лише мови, що традиційно використовуються на території держави](#) а не ті що пов'язані з нещодавніми міграційними рухами чи діалектами офіційної мови. Отже, відповідно до пункту 2, Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», положення вищевказаної [Хартії застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської.](#)

І це при тому, що [в Переліку держав-учасниць Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, за Україною «закріплено» такі мови, як: білоруська, болгарська, кримськотатарська, гагаузька, німецька, грецька, угорська, караїмська, кримчацька, молдавська, польська, ромська, румунська, російська, русинська, словацька, ідиш.](#)

Певні розбіжності, у грудні 2025 року, Україна - вирішила шляхом офіційного визнання: караїмської, кримськотатарської та кримчацької мов - мовами корінних народів України. Крім того, до переліку мов нацменшин додатково включили: іврит, новогрецьку, ромську, румейську, урумську та чеську. Натомість, документ виключив російську мову з переліку таких, що потребують захисту.

Отже, питання «визнання» національних меншин в Україні та визначення статусу регіональних мов або мов меншин, яке регулюється вищезгаданими документами, насамперед - закріплює принцип самоідентифікації та суб'єктивного визнання особою своєї приналежності, що не вимагає офіційного визнання, з боку держави чи іншої групи осіб. Крім того, законодавчо розширено права на збереження мови меншин (перелік яких, як бачимо постійно актуалізується), культури, освіти та забезпечується захист від дискримінації а також впроваджуються європейські стандарти, що є кроком України до євроінтеграції.

В Чеській республіці, діяльність національних (народних) меншин регулюється низкою нормативно-правових актів та де діють певні органи, а саме:

- [Законом № 273/2001 \(Збірки законів\) - «Закон про права осіб, що належать до національних меншин, та про внесення змін до окремих законів»;](#)

- Рамковою конвенцією про захист національних меншин 1995 року, яку Чеська Республіка підписала 28 квітня 1995 року, а ратифікаційну грамоту було передано на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи, депозитарію Конвенції, 18 грудня 1997 року. Конвенція набула чинності для Чеської Республіки 1 квітня 1998 року;

- [Урядова рада з питань національних меншин \(Rada vlády pro národnostní menšiny\)](#), яка є постійним консультативним та ініціативним органом уряду Чехії з питань, що стосуються національних меншин і їхніх членів.

Сам термін національна меншина - це спільнота громадян Чеської Республіки, які проживають на території нинішньої Чеської Республіки, які зазвичай відрізняються від інших громадян спільним етнічним походженням, мовою, культурою та традиціями, становлять чисельну меншину населення і водночас висловлюють бажання вважатися національною меншиною з метою спільних зусиль щодо збереження та розвитку власної унікальності, мови та культури, а також з метою вираження та захисту інтересів своєї громади, яка історично сформувалася.

При цьому, член національної меншини - це громадянин Чеської Республіки, який претендує на громадянство, відмінне від чеського, і висловлює бажання вважатися членом національної меншини разом з іншими, хто претендує на таке ж громадянство.

Процедура визнання визначена у відповідності до пункту 2, § 4, вже згаданого Закону й звучить так: «Вільний вибір приналежності до національної меншини», означає, що: «Дані про декларовану приналежність до національної меншини, які вище згадані органи здобудуть протягом перепису населення або на основі інших спеціальних законів, які дають можливість встановити приналежність до національної меншини, забороняється вживати з будь-якою іншою метою ніж з якою вони були здобуті. Після статистичного опрацювання їх потрібно знищити».

Отже, визначення національності, народності чи етносу відбувається саме і лише в ході перепису населення та житлового фонду. При цьому, етнічний склад населення є передумовою для фактичного визнання національних меншин у Чеській Республіці та їхніх прав. З цією метою, форма перепису населення, житлового фонду та квартир містить два обов'язкових питання. Перше стосується визначення віросповідання та релігії, а друге - національності. Хоча заповнення інформації про національність є добровільним, воно зрештою відіграє важливу роль у житті національних меншин. Чим більше людей декларують свою приналежність до певної національності, тим більший вплив матиме ця національна меншина на функціонування муніципалітетів, регіонів та держави. Наприклад, вона може реалізувати право на освіту рідною мовою або отримати доступ до програм субсидій, призначених для розвитку меншин.

В Чеській республіці, згідно вже згаданого [Переліку держав-учасниць Європейської хартії регіональних мов або мов меншин - перелічені такі регіональні мови та мови меншин, як: австрійська, боснії та герцеговини, хорватська, польська, румунська, сербська і словацька](#). Однак, в самій Чехії, мовами меншин вважають лише: словацьку, німецьку, польську, ромську та моравсько-хорватську мови. Отже, як і в Україні мають місце певні розбіжності, за що Чеську республіку також критикує Рада Європи.

Отже, не дивлячись на те, Україна (як і Чехія) не внесла до переліку національних меншин - Ruthenian (русин), в 2001 році, згідно перепису населення - русинами в Закарпатті себе визнали 10 183 особи. Однак, лише 6 725 осіб вважали мову цієї «етнографічної групи» рідною.

[Русинська національна меншина в Чеській республіці, станом на 21.10.2022 \(за результатами перепису населення та житла в 2021 році\) нараховує 1 904 жителів країни. При цьому, українська національна меншина за результатами того ж перепису складає 92 892 осіб](#), які заявили про українське громадянство, в таких населених пунктах, як: Прага, Карлові Вари, Дечин, Брно, Пршеров та Острава.

При цьому, регіональну мову, бесіду такої меншини, як [Ruthenian \(русинів\)](#), відповідно до якої застосовується Європейська мовна хартія - мають визнавати/визнають тільки 7 країн Європи: [Боснія та Герцеговина, Хорватія, Угорщина, Румунія, Сербія, Словаччина та Україна](#).

Й, насамкінець, варто розуміти різницю, в процесі «визнання»: самої меншини, її мови та статусу. Так, визнання національної меншини (спільноти) це не автоматичне визнання мови спілкування серед членів такої, говірки чи бесіди, як – окремої мови. Ну й, відповідно визнання національної меншини (спільноти) та її, навіть окремої мови, аж ніяк - не означає, що така має свою, національну, культурну чи іншу автономію у складі тієї чи іншої держави.

Висновки:

Підводити ризик під написаним, це - давати суб'єктивну оцінку викладеному з одного боку й запрошення до дискусії всіх тих хто зацікавиться наведеним, з другого боку та які точно матимуть свою точку зору і спробують її відстояти. Адже мова про, дійсно - принципові питання не тільки з минулого Закарпаття але і його майбутнього у складі незалежної України. Саме це і є метою всього підготовленого та викладеного, після виступу однієї блогерки та її сестри на сесії Форуму ООН з питань нацменшин у Женеві на тему «карпато-русинів» що й спустило своєрідне торнадо, по крайній мірі в найзахіднішій області України. Отже, висновки:

1. Блогерка Габрієла Дерепи - не є істориком, не має оприлюднених наукових праць й не виступала на 18-тій сесії Форуму ООН з питань меншин в Женеві 27 листопада 2025 року під прізвищем Gabriella Derepa, як про це розказала та оприлюднила кілька відео на власних Інтернет-ресурсах та по соціальних мережах: у Facebook (Gabriella Derepa), Instagram (@gabriella.derepa), TikTok (@gabriella.derepa), Telegram (@pozakarpatsjky), частина з яких - наразі недоступна чи переведена на платну платформу Patreon (gabriella.derepa). При цьому, «закарпатки» - Габрієлла Пархомчук та її сестра Кароліна Дерепи, які сьогодні проживають у Швейцарії - дійсно виступили на вищевказаному Форумі ООН у Женеві під прізвищами, відповідно: Gabriella Parhomcsuk та Karolina Derepa, як громадянки Угорщини.

2. Чисельні коментарі, як прихильників так й противників блогерки по соціальних мережах, включно з низкою статей по Інтернет-виданнях, автори яких виходили, виключно, з інформації самої Дерепи / Пархомчук, не відповідають дійсності та не можуть претендувати на об'єктивність. Саме, брак інформації, безпосередньо з Форуму ООН з питань меншин, яку блогерка, з невідомих причин не оприлюднила, чим ввела в оману не тільки своїх читачів але й широку громадськість краю та України, викликали своєрідне торнадо яке призвело до сперечань та сварок аж до погроз фізичного впливу на блогерку, що є неприпустимим у цивілізованій країні. Останнє ж спровокувало Дерепу / Пархомчук до публічних заяв, в яких та пригрозила «подати до суду» на кривдників й обмежила свої публічні Інтернет-ресурси, чим нівелювала свою присутність по публічних Інтернет-мережах. При цьому, ні сама блогерка, ні соціальні мережі, ні Інтернет-ЗМІ, як й ні один «журналіст» - не несуть й напевно не понесуть якусь відповідальність: інформаційну, моральну, не кажучи вже про правову.

3. Питання «карпато-русинів», як-то: їх меншини, їх бесіди чи якогось статусу в Закарпатській області, це не питання масового руху чи тенденції а тим паче не питання «визнання», позаяк перших на останньому, українському переписі виявилось більше 10 000 осіб, в краї зареєстровано низку русинських організацій, діє Народна рада русинів Закарпаття, проводяться культурні заходи цією меншиною тощо. Й це вже не кажучи про Рішення Закарпатської обласної ради про «визнання національності русинів», яке мало місце ще у березні 2007 року та яким передбачалось й фінансування потреб русинів, поряд з іншими національними меншинами, у розвитку мови, освіти, культури, традицій, звичаїв тощо. Вищенаведене - не дає підстав стверджувати про «заборону русинів» та інші нісенітниці а ті особи, громадські активісти, засоби масової інформації тощо, які стверджують останнє, тільки підтверджують, що русинство - це швидше політичний проект.

4. Терміни «русин» та «карпаторусин», які на перший погляд здаються тотожними - таким не є, бо остання назва містить й територіальний вказівник - Карпати. При цьому, якщо русини Закарпаття, мають бодай якийсь статус, нехай і на регіональному рівні, то решту русинів, з поміж буковинців, бесарабів чи галичан, які в минулому сторіччі теж називались русинами - не визнані, навіть на рівні своїх областей. Тим не менше, блогерка на Форумі ООН з питань меншин, говорить чомусь лише про «карпаторусинів». Це ще раз підкреслює неабиякий інтерес та «боротьбу» саме за «карпаторусинів», з боку сусідніх країн, як це мало місце впродовж сотні років, коли сучасне Закарпаття тримала в якості колонії та чи інша імперія а її жителів за підданих того чи іншого

монарха і генсека. Незнання історії та нерозуміння сучасних тенденцій, абсолютною більшістю громадян України, вкупі з нехтуванням інформаційною гігієною й призводить до хибних оцінок та пошуку «істини» в чужих джерелах та «правди» в інших країнах.

5. Останнє викликано, в тому числі й російсько-українською війною, яка за майже 4 роки - суттєво виснажила Україну та її громадян які щодня, шукаючи відповіді на свої запитання - нерідко погоджуючись й на готові, запропоновані відповіді із-за меж країни, які їм готують та готові надати й співгромадяни, окремі з яких давно обзавелись Uplevel та іншими ксівами, хоч й далі видають себе за «уродженців» Закарпаття та громадян України. Саме через це, неорусинський рух, попри декларований, суто культурний та/чи просвітницький характер, завжди був, є і надалі лишатиметься геополітичною доктриною, значний деструктивний потенціал якої є важливим компонентом сучасної гібридної війни, веденої імперськими та реваншистськими силами проти України. Цей рух має свої особливості у різних країнах, проте використовує загалом аналогічні технологічні фрейми. Для підтвердження вищевказаного, достатньо передивитись й перечитати носіїв ідей неорусинства та їх прихильників, які відкрито пропагують анти українство та поширюють українофобію.

6. Очевидно, що Україна, в ході перемовин щодо вступу до Європейського Союзу - буде переглядати і приводити у відповідність, до «Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», насамперед, перелік мов меншин України. Тобто, якщо «русинську» говірку чи бесіду, лінгвістами буде визнано в Україні як окрему мову чи, якщо вона отримає статус регіональної мови або мови меншини, то наступним кроком буде її закріплення в пункті 2, Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», чим Україна приведе своє законодавство у цій частині у відповідність до Переліку держав-учасниць Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, де «русинська» вже «закріплена» за Україною. Й тільки другим кроком буде питання «визнання» національної меншини «русинів» в Україні, через принцип само ідентифікації та суб'єктивного визнання такої, самими русинами, що сьогодні не вимагає офіційного визнання, з боку держави чи іншої групи осіб.

7. Питання статусу нацменшини, в частині надання такій культурного, адміністративного чи іншого самоврядування чи автономії у складі України буде в компетенції, виключно української держави. Правда, негативний досвід надання автономії кримському півострову навряд-чи сприятиме іншим територіям країни отримати такий статус в найближчій перспективі. При цьому, у таких країнах, як: Хорватія, Угорщина, Польща, Румунія, Сербія та Словаччина - русини мають офіційний статус меншини але ні в одній з цих країн останні не мають статус адміністративної чи територіальної автономії, незважаючи, й на кодифіковані русинські мови: Пряшівську (Словаччина), в 1995 році, Бачванську (Паннонська, Воєводина, Сербія) - у 1974 році та Лемківську (Польща) - у 2000 році.

І це вже не кажучи про те, що Закарпаття має ще кілька не вирішених питань не тільки стосовно «русинів» але й по відношенню, наприклад, до церковного життя краю, де найбільше приходів й надалі має Українська православна церква, з московським патріархатом на чолі. Крім того, Мукачівська греко-католицька єпархія має особливий статус *sui iuris* і підпорядковується безпосередньо Святому Престолу (Папі Римському) та не належить до УГКЦ в Україні. Тобто, ці дві греко-католицькі юрисдикції, творять дивний анахронізм, позаяк в сусідніх країнах церковні структури, що підпорядковуються Ватикану, давно об'єднані. Саме факт розділення цих церков - є живильним ґрунтом для закарпатського сепаратизму, апологети якого давно й постійно заперечують будь-яке відношення до України. Хоч це вже геть інша тема.

Стає очевидним - якщо українці їх політики та чиновники: від місцевих й обласних, через міністерства та відомства й аж до закордонних представництв в тій же ООН, не відреагують адекватно, на таку собі, «дрібничку» регіонального рівня - ніби давно закинуте «невизнання карпаторусинів», яке все голосніше звучить вже й на міжнародних форумах, то чергове торнадо, від якого поки-що потерпають лише закарпатці - запросто може перекинутись й на всю Україну, як це мало місце в українському Криму «с притеснением русских» в 2014 році.

Підготував Ю. Ключівський,
Прага, грудень 2025 року